

AKTUALNA TEMA

PREDLOG
ljudskim odborom

Ob političnih odborov ljudskih odborov, ko se na zborih volivcev in na političnih konferencah izčrpno razpravlja in govori o delu odborov in funkcioniranju demokratičnega mehanizma komun in skupnosti komun, ko se ugotavljajo uspehi, analizirajo izkušnje in določajo prihodnje naloge, se nam zdi, da ni odveč, če postavimo vprašanje, o katerem velja razmisliti in mu poskusiti najti rešitev v prihodnji praksi novih ljudskih odborov.

Kljub pomembnim uspehom, ki so bili doseženi v izpopolnjevanju delovnih metod posameznih zborov ljudskih odborov in ljudskega odbora v celoti, se nam namreč zdi, da je tudi pri sedanjih predpisih, funkcijah in pristojnostih predstavnih, politično izorskih in upravnih organov ljudskih odborov možno iti še naprej v ustvarjanju možnosti, da predstavniki organi še bolj popolno zajemajo problematiko in politiko gospodarskega razvoja svoje politično teritorialne enote. Po neki ustaljeni praksi predstavniki organi ljudskih odborov najkompleksneje analizirajo in odredajo politiko gospodarskega razvoja ko pripravljajo in sprejemajo družbene plane. Vprašanje, ki ga postavljamo, pa je naslednje: ali ni možno zagotoviti, da bi imeli predstavniki organi v občinah in okrajih periodične preglede o gibanju gospodarstva svojega kraja, na temelju katerih bi mogli vse leto sistematično spremljati gospodarski razvoj, sprejemati sklepe in izorševati ustrezne ukrepe. Ne bi se spuščali v to, kdo naj bi pripravljal ta poročila, politično izorski ali upravni organi, ker se nam zdi, da to niti ni važno. Bistveno je, zborom ljudskih odborov in odboru kot celoti zagotoviti dejstva o gibanju gospodarstva v občini in okraju, v celoti in redno. Prepričani smo, da bi to predstavnikiškim organom naših občin in okrajev pomagalo, da bi doignili svoje delo na še višjo raven.

Res je, pri tem se moramo nekoliko omejiti. Morda nekateri odbori že delujejo tako. Zaželeno bi bilo, da bi to postalo splošna praksa.

SUROVINSKA
OSNOVA GOSPODARSTVA

Naše gospodarstvo je v dosedanem razvoju zaznamovalo resne uspehe. Posebno pomembne uspehe smo dosegli v graditvi industrije. Lani je industrija dala 2,66-krat večji proizvod kakor l. 1959. Letos kaže v tem pogledu nadaljnji krepak napredek. Računajo, da bi lahko bila njena proizvodnja za več kakor 15 odstotkov večja kakor lani.

Samo povečevanje proizvodnje, posebno industrijske, pa vendarle ne pomeni popolnega potenciala naših povečanih proizvodnih sil. Ta potencial je dejansko po obsegu večji, kakor je tudi po kakovosti drugačnejši v primerjavi s predvojnimi proizvodnimi silami. Dva činitelja pa sta bistvenega pomena zato, da pride potencial naših proizvodnih sil do popolne veljave. Eden izmed teh činiteljev je kakovost delovne sile, količina kvalificiranega dela, ki jo terja sodobno proizvodnje. Drugi činitelj pa je potrebna oskrbljenost s surovinami in drugim pomožnim materialom kakor tudi z energetiko.

Zaostajanje v razvoju teh človeških in predmetnih proizvodnih pogojev je imelo za posledico, da zmogljivosti, posebno nekaterih industrijskih vej, ne izkoriščamo dovolj. Problem je postajal toliko bolj oster, kolikor je, kar se tiče surovin, napeta in deficitarna plačilna bilanca postavljala meje njihovemu uvozu. V gospodarstvu pa so nastajale s tem velike izgube. Ne samo, da je izostajal možni dohodek delovnih ljudi v podjetjih, komunah itd., temveč je tudi vsa država izgubljala zaradi moralnega in fizičnega izrabljanja osnovnih proizvodnih sredstev, ki se gospodarsko ne obnavljajo v novem izdelku.

Tukaj ne bomo govorili o vseh drugih posledicah, ki nastanejo za ekonomiko, če se ne izkorišča njen potencial, če se ne izkoristi »minulo« delo, katerega delež narašča z industrijskim razvojem. Naš namen je, da opozorimo na potrebo po razširitvi surovinske osnove našega gospodarstva iz lastnih virov, da bi v prihodnje dosegli s te materialne strani njeno boljše oskrbljenost.

Zakaj postaja vprašanje aktualno?

Povečanje proizvodnje surovin in drugih pomožnih snovi je vsebovano v sami potrebi po nadaljnjem razvoju naših pro-

izvajalnih sil. Popolnejše izkoriščenje potenciala naših proizvodnih sil — kar je že ena izmed smernic naše gospodarske politike — in nova akumulacija, to je novi objekti, ki jih gradimo ali jih nameravamo graditi prihodnja leta, a zraven tega tudi velike rekonstrukcije, ki jih opravljamo ali pa so pred nami, vse to bo zelo povečalo potrebe po različnih materialih in surovinah. Povečanje obsega proizvodnje sploh povečuje tudi obseg materiala, ki ga predelujemo, od primarne proizvodnje pa do končnih izdelkov, raznih strojev, naprav in sredstev za potrošnjo.

Napisal: Ljubisav MARKOVIĆ

Na koncu je narava tisto izhodno »skladišče«, iz katerega moramo poiskati in vzeti te stalno rastoče količine materiala. Vsaj za največji del tega materiala se moramo obrniti na naše naravno bogastvo.

Prevajanje našega gospodarstva na čedalje bolj sodobno tehnologijo in razvoj potrošnje nas silita, da bolj kakor doslej posežemo v naše naravno bogastvo. To je splošno zakonitost sodobne proizvodne tehnike. Moramo pa upoštevati, da posamezne oblike našega naravnega bogastva, za katere računamo, da jih bomo izkoriščali, niso neizčrpane. Dejansko je pravilnejše, da računamo s skromnim naravnim bogastvom, ki zadostuje za nadaljnji nagli gospodarski razvoj, vendar za ceno znatnih investicij in varčevanja pri gospodarjenju z njim.

Porast predelovalnih zmogljivosti, ki sledi, zahteva širjenje virov raznih materialov za predelavo in ekonomičnost v izkoriščanju teh materialov.

Sedaj se izdelujejo perspektivni plani. Vsak delovni kolektiv kakor tudi teritorialna enota do zveze ugotavlja pogoje in možnosti svojega nadaljnjega razvoja. Po pravici lahko pričakujemo, da bo to vprašanje dobilo ustrezno mesto, tako pri izdelovanju programa graditve kakor tudi pri angažiranju in usmerjanju investicijskih sredstev. Razpravljanje o perspektivnih planih kakor tudi obrazložitev teh planov bosta terjala, da se bo upoštevalo

(Nadaljevanje na 2. strani)

prav to vprašanje. Tako je mogoče uskladiti pobudo raznih nositeljev razširjene reprodukcije pri nas, predvsem komun, s potrebo, da se izgradi taka proizvodna struktura našega gospodarstva, ki bo kazala več medsebojne skladnosti in več racionalnosti v izkoriščanju naših naravnih pogojev.

Lahko pričakujemo, da bo tudi sam gospodarski sistem ugodno učinkoval v tem smislu. Ker je postavljen — in se razvija naprej — na načelu materialnega interesa neposrednih proizvajalcev oziroma raznih oblik »asociacije proizvajalcev«, bo navajal k večji gospodarnosti v gospodarjenju. Praktično bo spodbujal k raziskovanju: katera vrsta dela in vrsta proizvodov je »družbeno potrebna« in kako proizvajati z največjo delovno storilnostjo. Podrobnejše raziskovanje teh »družbenih potreb«, v čemer je treba računati tudi s pobudo zbornic itd., bo pokazala, da so to prav surovine in razne pomožne materije, v prvi vrsti sama primarna proizvodnja na osnovi danega naravnega bogstva.

Dosedanje investicije

Naši dosednji investicijski programi so upoštevali potrebo po širjenju energetske in surovinske osnove gospodarstva. Lahko rečemo, da je to ena izmed karakteristik, celo glavna, naših investicijskih naložb. Ta usmeritev je postala še bolj izrazita od l. 1952. Bruto investicije so bile v industriji od l. 1952 do 1956 razporejene:

v energetiko	35 %
v zmogljivosti za proizvodnjo re- produkcijskega materiala	45 %

Perspektivni razvoj surovinske osnove

Nadaljnje razvijanje energetike in proizvodnje delovnih predmetov je ena izmed bistvenih smernic gospodarskega razvoja v prihodnjih 4 do 5 letih. Lahko pričakujemo, da bo naglica porasta proizvodnje materiala za reprodukcijo najhitrejša. Na to kažejo številne okoliščine. Po eni strani sama potreba proizvajalnih sil, ki se razvijajo. Po drugi strani potreba v zvezi s plačilno bilanco; in posebno smernice za razvoj kmetijstva, industrije kakor tudi življenjskega standarda, o čemer so bile ha skupščinskih zasedanjih sprejete tudi resolucije. To hkrati kaže na širši razmah našega nadaljnega gospodarskega razvoja v celoti. Prav zato je treba ugotoviti racionalne smeri v razvoju surovinske osnove, to je tiste smeri, ki se nam tako rekoč očitno vsiljujejo.

Predvsem gre za surovine regenerativnega izvora. Sem spadajo surovine na osnovi kmetijske proizvodnje, rastlinskega in živalskega izvora kakor tudi gozdarstva. Ekonomija, ki prihaja tu do izraza, je v tem, da se pri odrejenih pogojih gospodarjenja ne izčrpava naravna osnova teh surovin. Vzdržuje in izboljšuje se, če se z njo ravna v skladu z današnjo stopnjo tehnologije in znanstvenega spoznanja.

v zmogljivosti za proizvodnjo
gradbenega materiala 5%

Skoraj 50 odstotkov bruto investicij v industriji je šlo za razširitev proizvodnje surovin in pomožnih materialov. Letna stopnja porasta proizvodnje delovnih predmetov znaša ta leta 5,4%. Nasprotno je bila stopnja porasta proizvodnje delovnih sredstev višja in je znašala 5,7%.

Glavni napor v razvoju surovinske osnove gospodarstva pa je bil doslej povezan s področjem črne in barvaste metalurgije, nadalje industrije nekovin, strojegradnje kakor tudi s povečanjem proizvodnje goriva in energije. Splošni pogoji so bili taki, da je bilo manj napravljeno za razširitev surovinske osnove v kmetijstvu kakor tudi v gozdarstvu. V tem pogledu je bil zadnja leta položaj naslednji:

Surovine po izvoru (v milijardah din):

	1953	1956
iz rudarstva	36.7	49.8
iz kmetijstva	40.6	48.0
iz gozdarstva	41.5	45.8
skupaj	118.8	145.6

Razen na povečanje domače surovinske osnove je bilo ta leta naše gospodarstvo usmerjeno k povečanju uvoza surovin in drugih materialov za reprodukcijo. V primerjavi s podobnim uvozom v tridesetih letih se je ta uvoz povečal skoraj na trikratni obseg. Letos še naprej nekoliko narašča. Prav zaradi ugodnejših splošnih pogojev glede energetike in surovin je bil mogoč skok industrijske proizvodnje v letošnjem letu, ki za dva do tri odstotke presega planska pričakovanja.

Vse kmetijstvo postaja v sklopu sodobnega gospodarstva proizvodnja surovin. Kot takega ga lahko štejemo za osnovni del gospodarstva. Pri nas pa so raznovrstni in premalo izkoriščeni izvori kmetijske proizvodnje. Razumljivo je, da jih brez sodobne tehnologije, prometa in razvitega prometa ni mogoče izkoristiti. Skupščinska resolucija je o vsem tem dala potrebne smernice. Naravnost neprijetno je opozarjati na možnosti in pridelovanju koruze in pšenice, živinoreje, sladkorne pese, oljnic, konoplje in tobaka, raznega sadja itd. Vsi gospodarski in družbeno politični razlogi nas usmerjajo k intenzivnemu razvoju te proizvodnje, kar je identično z razširitvijo surovinske osnove naše industrije.

Gozdarstvo ima tak pomen in take možnosti, da zahteva, da o njem posebej razpravljamo. Lahko bi dejali, da smo to bogastvo izkoriščali ekstenzivno, predvsem za potrebe graditve in izvoz gradbenega lesa. Dosežena stopnja gospodarskega razvoja omogoča in nam veleva intenzivno ekonomijo v zvezi z našimi gozdovi. Tu gre predvsem za zamenjavo lesa in varčevanje z njim, kjer koli je to možno, posebno iglavcev. Na drugi strani moramo razviti večfazno in kompleksno izkoriščanje lesne gnote do končnih izdelkov v smeri mehanične in kemične predelave. Glede slednje je mogoče reči, da smo napravili prve korake s celulozno in viskozno industrijo.

Popolnejše izkoriščanje in zamenjava surovin

Znana je že solidna osnova, ki jo imamo za razvoj surovin na temelju mineralov. V tem pogledu srečujemo pri nas veliko raznovrstnost. Po sedanjosti stopnji raziskanosti pa pripada posebno mesto premogu, in to lignitu, nadalje barvastim kovinam, posebno boksitu kot rudi, a zatem tudi bakru. Znani so veliki načrti za nadaljnji razvoj na tem področju, kot so Majdanpek in Aluminijski kombinat v Titogradu. To pa, kar ustreza tej fazi razvoja gospodarstva, je kompleksnejše izkoriščanje teh surovin, izkoriščanje postranskih izdelkov in odpadkov proizvodnje in razvoj višjih faz predelave. Nato prihranek surovin, iskanje boljših tehnoloških postopkov pri predelavi materiala in iskanje konstrukcij, za katere bomo potrebovali manj kovin.

Ni naš namen, da bi posebej naštevati vse možnosti, ki so v tem pogledu. O tem imamo izčrpne analize in konkretne smernice, ki so jih sprejeli naši politični organi. Zdelo se nam je potrebno, da opozorimo na to vprašanje, da bi se izdelave perspektivnih planov lotili tudi s tega stališča. Po drugi strani, se nam zdi, da je potrebno več napraviti na področju iskanja postopkov za boljše izkoriščanje surovin kakor tudi za zamenjavo enih surovin z drugimi, a da bi se uporabna svojstva izdelkov pri tem ne zmanjšala.

Politika razvijanja surovinske osnove kakor tudi varčevanje surovin mora biti izpopolnjena tudi s politiko zamenjave nekaterih uvoznih surovin z lastno proizvodnjo, da bi tudi s te strani ugodno vplivali na plačilno bilanco. Razumljivo je, v poštev pride smotrna zamenjava tako z vidika kakovosti proizvodnje kakor tudi s stališča širjenja naših zunanje trgovinskih zvez.

Industrija gradbenega materiala

Ker je ta članek del obravnavanja problemov v zvezi z našim perspektivnim razvojem, hočemo opozoriti na pomen razvoja industrije gradbenega materiala. Ta oblika surovin bo postala v prihodnje predmet, po katerem bo še večje povpraševanje. Na to kaže okrepljena stanovanjsko komunalna graditev, ki se razvija, kakor tudi porast ravnih investicij, kakor bo sledil v zvezi z razvojem kmetijstva, prometa, trgovine in tudi industrije. Vsi ti načrti postajajo odvisni od gradbeništva, torej tudi od materiala za reprodukcijo pri raznih oblikah graditve. Ta proizvodnja terja najhitrejši razvoj, toda na industrijski osnovi kot množična in s predpisanimi standardi. Samo tako lahko pričakujemo, da bomo ob roku zgradili objekte, s katerimi računamo, a da bomo s tem izboljšali splošne pogoje našega gospodarskega življenja.

Gospodarska združenja in zbornice kakor tudi komune so, zdi se nam, poklicane, da posebej rešujejo ta tako pereča vprašanja našega razvoja.